WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

НАРОДНА СКУПШТИНА

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ О РАДУ СРПСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

ИЗЛАЗИ СВАКИ ДАН ЗА ВРЕМЕ СКУПШТИНСКОГ РАДА

ПРЕТПЛАТУ ПРИМА

КРАЉЕВСКО-СРПСКА ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ:

ЗА СРБИЈУ . . . . . 6 дин. МЕСЕЧНО

ОД ЈЕДНОГА БРОЈА . . . . . 0·40 дин.

ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ ПОШТАНСКОГ САВЕЗА 15 дин. МЕСЕЧНО

УРЕЂУЈУ СКУПШТИНСКИ СЕКРЕТАРИ:

Ранко Петровић, Доброслав Ружић, Љуб. П. Ћирић.

Број 35 | ПОНЕДЕЉАК 14 ЈАНУАРА 1891 | Година I

35 САСТАНАК

18 децембра 1890 год. у Београду

ПРЕДСЕДАВАО ПОТПРЕДСЕДНИК

Димитрије Катић.

СЕКРЕТАР

Ранко Петровић

(НАСТАВАК)

(Извештаји за молбе и жалбе)

Члан 4.

Која ће места имати те додатке обзнањује министар просвете у службеном листу сваке године.

Члан 5.

Право на плату по овоме закону имају самостални учитељи и учитељице.

Члан 6.

При превођењу учитеља и учитељица у плату по овом закону поступиће се овако:

1) Код учитеља:

I-ва периодска повишица са платом 1050 дин. добиће прву периодску повишицу с платом 1200 дин.; II периодска повишица са платом 1300 дин. добиће другу периодску повишицу с платом 1500 дин.; III периодска повишица са платом 1550 дин. добиће трећу периодску повишицу с платом 1750 дин.; IV периодска повишица са платом 1850 дин. добиће четврту периодску повишицу с платом 2000 дин.; V периодска повишица са платом 2150 дин. добиће пету периодску повишицу с платом 2250 дин.; VI периодску повишицу са платом 2450 дин. добиће шесту периодску повишицу с платом 2600 дин.;

2) Код учитељица:

I-ва стара периодска повишица с платом 1050 дин. остаје до почетка II-ге по овом закону и тада ће добити II периодску повишицу по овом закону с платом 1200 дин.; II-га стара периодска повишица с платом 1300 дин остаје до почетка III-ће периодске повишице по овом закону и тада ће добити III-ћу периодску повишицу с платом 1400 дин.; III-ћа стара периодска повишица с платом 1550 дин. остаје до почетка четврте периодске повишице по овом закону и тада ће имати по овом закону IV-ту периодску повишицу с платом 1600 динара.; IV-та стара периодска повишица с платом од 1850 дин. остаје све до почетка VI периодске повишице по овом закону и тада ће добити VI последњу периодску повишицу с платом 2000 дин.; V-та и VI-та стара периодска повишица остаје по старом закону све до пензионисања.

Члан 7.

Учитељи и учитељице, који добију право на плату по овом закону добиваће периодску повишицу, кад им резултат оцена у току четири године ма и не имао четири оцене износи најмање 4 (четири — врло добар); слаба или хрђава оцена и њена година неурачунава се.

Учитељи и учитељице, који у току 4 године немају резултат 4 (врло добар), али у току времена од пет година имају резултат најмање 3 (добар), добијају повишицу почетком шесте године; слаба или хрђава оцена и њена година не урачунава се. Који од учитеља и учитељица добију узастопце две слабе оцене губе службу на учитељство.

Члан 8.

Као унапређење може се добити само једна периодска повишица која је на реду.

Члан 9.

Законом овим укида се закон о учитељским платама од 31 Марта 1881 године.

Члан 10.

Овај закон ступа у живот кад га Краљ потпише.

Посланици,

Учитељство је вазда било свесно свог позива, вршећи дужност на општу корист. Оно је са пожртвовањем сносило и сноси тешке финансиске прилике у којима се држава налази.

У уређењу учитељског стања с погледом на дужности и права, нема довољно правде, јер учитељи веће дужности имају и врше их, и као грађани и као наставници — а учитељице мање. На против пак — плате су подједнаке. Сматрамо, да је крајње време да се више награде они, који више раде, тиме би се задовољила правда и отворио пут да боље снаге долазе у ред учитељски и да се тамо вечито задржавају, радећи неуморно на унапређењу наше народне просвете.

У интересу правде и унапређења просвето нашли смо се побуђени учинити овај предлог.

16 Децембра 1890 год.
Београд.

Предлагачи:

Алекса Ратарац, Јоксим Павловић, Трифун Милојевић, поп Богосав Поповић, Дим. М. Илићановић, Др. К. Диниh, Павле М. Ранковић, Д. Ћирковић, Д. М. Ружић, Вића Радовановић, Младен Марковић, — Тополац, поп Таса Вукосављевић, Мата Максимовић, Коста М. Влајић, Раде Протић, Милош Ј. Богдановић, Живко Малопарац, Милош Обркнежевић, Павле Станковић, Сретен Гогић, Младен Аксентијевић, М. Миљковић, Тодор Радовановић, Тома Бојичић, Др. Ст. Вукчевић, Лазар Лазаревић, Јованча

Стојановић, Анта Рајичић, Стојан Станковић, Љубинко Милинковић, Раша Нинић, Максим Сретеновић, Благоје Божић, Ђока Брачинац, Урош Вукићевић, Н. С. Протић, Жив А. Радосављевић, Мих. Ристић, Радоје М. Костић, Милан Глигоријевић, М. Веселиновић, Драгољуб С. Илић, Таса Ђикић, Коста Борисављевић и Новак Милошевић.

Потпредседник — Сви ови предлози упућују се надлежном одбору.

Стојан Станковић — Народној Скупштини познато је, да постоји предлог Мих. Ристића и другова, којим траже, да се измени чл. 33 зак. санитетског и да се дигне забрана продаје пресних опанака. Тај предлог био је упућен Државном Савету и као што знате, Државни Савет вратио га је Скупштини на претрес. Како је ферије ту и како у року овога ферија истиче рок првог Јануара, када треба министар да изврши решење лањске Скупштине, односно пресних опанака. Да не би ова важна ствар остала нерешена у Скупштини, пошто не може сад да се реши, то сам узео реч да замолим Скупштину да донесе оваково решење: „да Народна Скупштина реши, да министар не извршује решење лањске Скупштине, док се не реши предлог Мих. Ристића и другова". Ја сам овај предлог написао и молим 10 посланика да ме потпомогну. (Потпомажу га).

Потпредседник — Изволите поднети тај предлог председништву. (Г. Станковић подноси предлог). Налази ли Скупштина да се још сада може одмах решавати? (може, може). Скупштини је познато да постоји закон о пословном реду у Скупштини, који прописује, како има да се решавају сви предлози посланички; и према томе немогуће је да се сад одмах о оваковом једном предлогу решава (Тако је).

Максим Сретеновић — Добро је напоменуо поштовани потпредседник г. Катић, да се по пословнику не може решавати сад о овом предлогу. Шта више ја велим, да му а и предлогу г. Мијаила Ристића посланика није ни било места; није му место за то, што би се управо показало да је влади немогућно извести један закон, који постоји у интересу народног здравља. Постоји једно решење главног санитетског савета да је у интересу народнога здравља и домаће стоке преко нужно да се не носи у народу више пресни опанак; а нарочито од пресних кожа, које се доносе са стране. Па кад постоји један такав закон и једногласно решење санитетског савета, који није пред собом имао интерес ничији, него народно здравље даље, кад постоји један распис, који је издао министар, који је постао као министар из народне већине познавајући народне жеље и потребе одазвао се потребама и жељама народним, те је том приликом и издао такав распис, да би тим путем народу колико толико помогао, у његовим патњама и одклонио којекакове болешчине, што се са стране преносе на разним кожетинама сировим и калеме се на народ и његову стоку, пошто довољно лекара у народу нема, даље уз то постоји скупштинско решење, које смо прошле године донели, на основу ког је г. министар унутрашњих дела поново издао опет распис о обустави ношења пресних опанака — кад све, господо, то постоји, ја онда не би имао како би то изгледало: лањске године донели једно решење руковођени предњим разлозима а ове године поништавати га? Дакле на основу тога што Скупштина не може решавати о овоме предлогу, даље на основу тога што не би било доследно доносити лањске године онако решење и ове године га поништавати, онда би онемогућили владу да може ма какве мере оваке природе у будуће извршавати. Ја ово говорим обзирући се на заклетву, коју сам положио као народни посланик, не обзирући се ни на Јанка ни на Марка ни на велико продавце пресних кожа ни на заинтересоване, који ово траже.

Потпредседник — Председништво налази да обавести Скупштину да има много посланика пријављених за реч о овој ствари. Међутим по пословнику не може бити говора о оваком предлогу, док он не иде у одбор. (Чује се: да се огласи као хитан).

Је ли вољна Скупштина да се огласи као хитан? (Јесте).

Ђока Брачинац — Овде се не тражи закон него да се решење лањске Скупштине не извршује дотле док Скупштина не реши овај предлог. Ја мислим, да се распис министров задржи од извршења дотле, док предлог Мих. Ристића не изађе пред Скупштину.

Потпредседник — Да се доноси решење треба претходно да се претресе, а да буде претрес треба да дође на дневни ред. Никад се не може решавати онога дана, кад је поднет, него тек после 24 часа. (Тако је).

Стављам на гласање: ко је за то да се овај предлог као хитан упути одбору нека седи; а ко је против нека устане? (Већина седи).

Оглашујем да је Скупштина, овај предлог упутила одбору као хитан и да се сутра стави на дневни ред.

Изволите чути два указа краљевских намесника.

Секретар Лука Лазаревић чита:

У ИМЕ

ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА

А Л Е К С А Н Д Р А I

по милости божјој и вољи народној

Краља Србије

МИ КРАЉЕВСКИ НАМЕСНИЦИ

На предлог Нашег министра финанције, а по саслушању Нашег министарског савета решили смо и решавамо:

Овлашћује се министар финанције, да овогодишњој Народној Скупштини може поднети на решење: предлог о исплати реквизиције, узетих о немирима у 1883 години.

Наш министар финанције нека овај указ изврши.

14 децембра 1890 год.
у Београду

Јов. Ристић с. р.
К. С. Протић с. р.
Ј. Бели-Марковић с. р.

Министар финансије
Др. М. В. Вујић

Тај предлог гласи:

Министарство Финансије
КБр. 14.863
17 децембра 1890 год.
Београд

Народној Скупштини

У 1883 години, а на основу члана 38 и 56 Устава од 1869 године, прогласи се ванредно стање у земљи округа црноречком и књажевачком, даље, Алексинцу, срезу алексиначком и бањском у бив. окр. алексиначком у срезу крајинском окр. крајинског, краљевским указом од 21, 25 и 27 октобра и 1 новембра 1883 (Збор. XXXIX стр. 277 и 280).

На основу члана 2 закона о устројству војске, краљевским указом од 22 октобра исте године (Збор. исти стр. 265) стави се и одређена војска за повраћај реда у овима крајевима у ванредно стање и под команду главног команданта и краљевског комесара.

За издржавање ове војске, а по наредби главног команданта и краљевског комесара, узимане су намирнице од народа у реченим крајевима. Неке намирнице узимане су у виду реквизиција, а неке немају облик реквизиција. О оном првом узимању има рачуна; а о овом другом нема, него га појединци добијају овереним општинским уверењима и проценама.

На основу чл. 38 и 56 истог Устава краљевским указом од 22 октобра 1883 год. (Збор. XXXIX стр. 268) наређено је, да сав трошак, који се учини ради повраћаја реда у оним

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
WWW.UNILIB.RS

крајевима, где је проглашено ванредно стање, падне на терет становника оних села и општина, који у немиру, било посредно или непосредно учествују.

На основу овога краљевског указа узет је одређени прирез у 21·40 динара од сваког становника, а преко овога није се могло ништа и ни од кога узети без накнаде.

Многи становници ових округа и срезова, обраћају ми се непосредно с молбом, да им се исплате оне намирнице, које су им преко оног одређеног прireза за војску 1883 год. узимане. Њихова потраживања до сада износе преко 18.000 динара, а потврђују се општинским уверењима и проценама.

Налазим да је право, да се из новаца који су покупљени прирезом од побуњених села и општина у 1883 год. и којих има у депозиту код главне државне благајне на 248.967·85 динара, исплати свакоме оно што је по уверењу и процени дотичне општине а по оверењу надлежне надзорне државне власти узето за издржање војске, која је те године ред повраћала.

С тога имам част предложити Народној Скупштини, да изволи решити:

Овлашћује се министар финанција, да може из новаца, који је покупљен прирезом оних села и општина чији су становници учествовали у немирима 1883 године, исплатити све што је под видом реквизиције узимано од народа за издржавање војске, која је те немире угушивала.

За исплату ових реквизиција довољна су она уверења са проценама општинских власти, чију садржину овери надлежна надзорна власт.

Министар Финанције
Др. М. В. Вујић

Потпредседник — Овај предлог упућује се одбору финанцијском.

Секретар Л. Лазаревић чита:

У ИМЕ
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА
АЛЕКСАНДРА I
по милости божјој и вољи народној
Краља Србије
МИ КРАЉЕВСКИ НАМЕСНИЦИ

На предлог Нашега министра финанције, а по саслушању Нашег министарског савета решили смо и решавамо:

Овлашћује се министар финанције да овогодишњој Народној Скупштини може поднети на решење: предлог да се државни издаци за месец јануар буџетске 1891 године чине по буџету, који је законодавна власт за 1890 буџетску годину одобрила.

17 децембра 1890 г.
у Београду

Јов. Ристић
К. С. Протић
Ј. Бели-Марковић.

Министар финанције
Др. М. В. Вујић

Предлог гласи:

Министарство финанције
КБр. 15015
17 децембра 1890 год.
у Београду.

Народној Скупштини.

Узев у обзир:

1, да Народна Скупштина још није могла да утврди поднесени јој пројект буџета државних расхода и прихода за наступајућу буџетску 1891 годину; и

2, да скоро настаје нова буџетска 1891 година, у којој се одмах од почетка њена државни издаци морају без прекидања чинити.

То на основу става 1, члана 175 Устава имам част предложити Народној Скупштини да изволи решити:

„Државни издаци за месец јануар 1891 буџетске године чиниће по буџету, који је законодавна власт за 1890 буџетску годину одобрила, и то до једне дванаестине ($^1/_{12}$) годишње суме овога буџета."

Министар финанције
Др. М. В. Вујић

Потпредседник — И овај се предлог упућује одбору финанцијском.

Част ми је известити Народну Скупштину, да сам дао три дана одсуства г. П. Максимовићу народном посланику. (Прима се к знању).

Сад прелазим на дневни ред. На дневноме је реду: продужење претреса „закона о судијама". Молим г. известиоца да заузме своје место (бива).

Има реч г. Велизар Кундовић (није ту). Има реч поп Марко Петровић (није ту). Има реч г. Михаило Поповић.

Михаило Поповић — Господо, кад се јуче водио претрес о овоме пројекту о истражним судијама, који је поднео г. министар правде, имао сам два разлога да га што могуће боље и пажљивије саслушам. Први је разлог тај, што су из опозиције говорили два одлична говорника, који се у овим стварима врло добро разуму; а други је разлог тај, што је први предговорник г. Авакумовић одмах у почетку овога говора изјавио, да се овим пројектом иде ни мање ни више но на то, да се управо уништи судска независност као најјаче јемство за слободе српских грађана.

Слушајући цео говор г. г. говорника из опозиције а нарочито њихове доказе, којима су хтели да подупру своја тврђења, изазват сам да узмем реч, а нарочито с тога, што се са тим њиховим доказима, не слажем. Ако, господо, узмемо цео њихов јучерањи говор, будемо тражили шта су њиме хтели да докажу, онда ће мо наћи ово: — да су они, у намери, да се поднесени пројекат у начелу одбаци, навели нарочито два узрока, са којих то треба учинити. Први је узрок по њиховом мишљењу тај, што вели да је овај пројекат *противан Уставу*, а други што је *штетан*. Само дакле они разлози којима су нашли да докажу та два узрока они се могу сматрати као озбиљни разлози. Да је овај пројекат противан Уставу, господа предговорници су се нарочито ослањали на чл. 146 Устава и то на први његов став, где се вели: „Судови су независни".

Чим су изрекли то да су судови независни, одмах су у колико сам запамтио, додали да се независност никако друкче не може рачунити, него да чланови тога суда, да *судије* буду што је могуће независнији и самосталнији у своме раду. Дакле, принцип судске независности оличен је у што је могуће већој судској неодговорности. Што се тиче принципа судске независности, која се у целом образованом свету сматра као најјача гарантија за изрицање правде и сам усвајам то мишљење. Али, господо, пристајући на то да је независност судска веома потребна за изрицање правде допустите ми да изразим и ово, да по мом мишљењу судијска се одговорност, не само што није заштита за изрицање правде, него и најјачи подстрекач за гажење закона. Ниједно начело, ма како оно било, не може се до крајности изводити, а да се извођењем тим најпосле не дође до ансурдума. Узмимо први став, на који се г. г. предговорници позивају, а то је да су судови невисни, па ићимо у извођењу принципа њиховим путем до краја па ћемо видети да ћемо доћи до штетних закључака. По њему судије треба да су неодговорне; према томе логично би било да што су судије не одговорније, да би у толико и изрицање правде било јаче обезбеђено. Кад постоји онда би по томе умовању требале судије да не буду одговорне ни пред министром ни пред вишим судом, па најпосле никоме у овој земљи. Питам вас, да ли у тој неодго-

ворности налазите гаранције? Ја мислим да не. Рећи ће ми се, с ми нисмо мислили, да идемо тако далеко, ми смо мислили да станемо до извесне границе па да кажемо: овде се мора стати, даље се не сме ићи. Лепо, тим и сами пристајете да се мора стати до неке границе? да ли наше или њихове жеље или потребе народа хоће ли то, другим речима, одредити сама циљ, којој судије имају да служе? Ако, господо, као што ја мислим ту количину судске независности има да одреди намера, којој судије имају да служе, онда се толико независности мора унети, да никакви спољни увиђаји не могу утицати на судије у самом суђењу. Кад то стоји да се независност судска правда и састоји у томе да судије буду толико самосталне у суђењу да нико с поља не може утицати на њих, да дају овако или онако мишљење у суђењу треба одма узети поднесени пројект и видети има ли у њему тога или не. Ја сам прочитао тај пројект и у њему нисам нашао ни једног члана који би могао да утиче на њихов самосталан рад у изрицању правде. Ја тамо нисам нашао, а нећете ни ви наћи ни једног члана, који би говорио, да ће судија за своје мишљење које је дао у седници бити одговоран. Не, судија за то не одговара апсолутно никоме. Као што видите, она судска независност, која је потребна за праведно изрицање правде, та независност у пројекту није доведена у сумњу. Мени се чини, да је та забуна код оних, који мисле, да се тим реже независност створена тиме, што су помешали две ствари. Они су помешали суђење у суду с делима, која немају никаква посла с предметима у суду. Дакле, сем суђења има дела за која судије могу да су одговорне и том одговорношћу не коси се њихово право независности. И као што је потребно дати судијама толико независности да могу без утицаја са стране да решавају поједине ствари, исто тако треба унети и одговорност за дела ове друге врсте. Ја вас питам, кад се једном судији прохте да редовно долази у 9 или 10 сати, и кад се за тај поступак казни, да ли би то стојало у вези с његовим суђењем у суду. Ја мислим, да се и према томе, да се за извесна дела, која не утичу на његово суђење може са свим да установи казна.

Нека су господа рекла ово, кад министар има права, да га казни, онда ће он од страха од те казне, чак и у суђењу угађити своме министру. Кад не би било ничег другог у закону ја би био склон да у то верујем, али то не постоји а то се потире и правима, које министар и без ових измена има. Ми знамо да се при бирању председника и чланова виших судова министру оставља избор и да он бира између предложених кандидата онога кога он хоће, и ако је реч о томе шта више може утицати на једног судију, шта може више да га опредељује, да се једном министру допадне, да ли овај избор или казна, ја мислим, да се није могло узети оно прво него оно друго. И ово је један доказ, како је и тај наводи сувише неоправдан.

Један је г. говорник рекао да би то било против уставно с тога, што по чл. 158 Устава алинеје треће, судија не може бити тужен за свој судски рад. А ја не одговарајући на то питање стављам ово питање: ако судија не може бити тужен за свој судски рад, питам може ли бити тужен за свој нерад? Ја бих тражио, да ми наведете чл. Устава, који би бранио, да се судија не може тужити за нерад. Према томе, господо, и тај разлог, који је био употребљен, да се овај пројект представи као неуставан, и тај разлог отпада.

Мислим да сам јасно доказао да је поднети пројект сагласан с Уставом. То сам доказао држећи се првог става и речи: „судови су независни.“ Али има још јачег доказа у самом Уставу. Уставотворац није ту стао. Он као да се и сам поплашио, да се крајњим извођењем тога принципа не оде до апсурдума, па је одма у другом ставу ово рекао: „у изрицању казне они не стоје ни под каквом влашћу, но суде и решавају само по закону.“ Има ли, господо, чега у овом пројекту, што би ишло против овога? Нема и кад нема онда отпадају сви разлози као да је овај пројект неуставан. Дакле први узрок не постоји.

Сад да пређемо на другу ствар. Господа из опозиције кажу, да је поднесени пројекат штетан. Штетан је, вели, с тога, што се њиме руши једна од најјачих гаранција за наша права и слободе. Ја бих имао да питам ту господу само ово: да ли штетан утицај на судије може долазити само с поља или и из суда? Ми знамо да су судије подложни истим осећајима као и други људи. И ма да се у част наших судија мора казати да су људи свесни, ипак морамо знати и то, да и они имају осећаје као и други људи. Законодавац са свим је искључио спољни утицај на судије, нарочито онај који долази одозго; но законодавац је тиме свршио само половину посла. Сад, да ли ми смемо да станемо код у пола несвршеног посла и да допустимо могућој судској самовољи да она ради шта хоће. Ако судија није циљ закона, но, као што у истини треба да је, ако судија треба да у земљи само строго правду врши, онда мора да се све склони с пута што тој правди на путу стоји. Па кад се зна, да судија може да буде и самовољан, онда вас питам, можемо ли ми тој самовољи стати на пут? За ову самовољу судијску дао је сам г. Авакумовић један пример. Он је хтео да употреби тај пример у корист свога тврђења, али он не може да иде у његову корист, но пре у корист овог предлога. Ако сам добро разумео г. Авакумовић, он је казао ово, а ја ћу исправку примити ако сам погрешно навео: да су судови једног човека држали у затвору и после решења опште седнице касационог суда, и мислим да су хтели да траже још неке доказе. Г. Авакумовић то сматра као незаконитост. Лепо, па та незаконитост од куда је потекла, да ли отуда што судије немају одговорности према министру или не? Јасно је, да овај пример иде у корист овог пројекта.

Ја бих могао да наведем један пример, који би убедљиво говорио у корист овог пројекта. Чини ми се да је то било у пожаревачком суду. Један је тамо осуђен за самовласно заузимање земље. Он се жали суду и наводи за разлог то, што је један радикал или либерал, сад се не сећам, пре неколико месеци то исто учинио, па му капетан није ништа радио. Тога човека разумем, а разумеће га и сви, јер је то човек прост и није човек од закона, па је мислио да ће тиме учинити да му казна буде мања. Али како може више да се разуме судија, човек који је свршио правни факултет, човек, који ако има и најмање правних знања, мора знати и то, да се погрешком једнога не може бранити погрешка другога и да, кад би се то дозволило, да би то била једна ужасна практика за рашчишћавање зла. Није ли то доказ, да је таква радња судијина ни мање ни више но крајње цепање закона и омаловажавање народа, који је тај закон донео, и није ли то тријумф судијских ћефова над законом. Кад је тако, онда хоћемо ли хтети оставити некажњене такве радње.

Најзад да завршим и мислим да ће најзгодније бити да завршим с тим, што ћу да покажем у колико поднесени пројекат одговара правди. Ми имамо судове, и може бити да се правда добро врши у земљи. Ми смо отклонили сав утицај с поља на судије и сад треба да отклонимо и ту препреку, да се правда сачува од њихове самовоље. Како се на то иде овим предлогом, то је он добар, и треба га у начелу примити.

Риста Поповић — У јучерашњој седници неки говорници из опозиције наводили су да се овим предлогом крњи и сарањује независност судска. Г. Мих. Поповић доказивао је опет, да се то овим предлогом ни у колико не чини. Ја с моје стране држим, да није правилно гледиште ни једних ни других: ни г. г. из опозиције, који тврде да се са свим сарањује судска независност, нити пак стоји гледиште г. Поповића, да се овим предлогом ни најмање не дира у њу. Дакле, и једни и други претерују. Свакако, ова мера не проширује судску независност, но тако исто и не сарањује је, као што су то г. г. из опозиције тврдила.

Господо, у истини постоји потреба да се нешто учини код судова; постоји потреба да се сузбије лабавост и неуредност, која постоји код наших судова. А да тога има, нема потребе да се доказује. Сви ми, који знамо какав је ред, и како се врше послови код наших судова, не би говорили

WWW.UNILIB.RS

истину, кад би казали да тамо нема шта де се исправља. Ја нећу да говорим о томе, да ли наши судови изричу правду савесно, и да ли је правда гарантована, јер кад би о томе хтели да говоримо, имали би навести много примера, који не би ишли у прилог наших судова. Ја држим да ова измена неће учинити много користи самој ствари, али неће бити ни од штете за саму ствар.

Опозиција је говорила, да ће министар, ако се ово усвоји, моћи да утиче на савесност судија и на чисто судске послове. Ја не мислим тако. Дати министру право да може осудити хрђавог судију на губитак месечне плате, истина може да се и злоупотребљује кад министар хоће; но и ако буде таквих случајева, и ако их буде толико, да у опасност дође и сама правда, и народ то увиди, онда има опет један начин да се томе стане на пут. Ако министар буде утицао на судску независност тиме, што ће да кажњава судије са губитком месечне плате и та радња министрова падне у очи свету, као несавесна онда има начина да народ то сузбије. Сваке треће године народ бира посланике, и скупштинска већина ако зна да министер протура своју вољу место закона, ја држим да таква једна скупштинска већина неће потпомагати, онога који се огрешио о једно начело и који правду у земљи сузбије; но ће таква већина отказати своје поверење таквом министру.

Дакле има начина да се народ у томе помогне. Оставити пак апсолутну неодговорност судија да их не може министар казнити и да не одговарају никоме, онда како се народ може помоћи од неваљалих и народних судија, јер не може се претпоставити да неће бити и таквих; и ако оставимо да никоме не одговарају, онда нема начина да се злоупоребама од њихове стране може стати на пут.

Ја нећу о томе да говорим, као што је говорио г. Рибарац, да су се министри још од 1858 године борили за судску независност напослетку да дозволимо да су се борили за независност судску, али тек факт је да је судска независност заведена 1880. Међутим, кад је заведена независност ја се сећам да је расположење народа било против судија, било тако, да је тадања Скупштина једногласно вотирала кредит да се курталише дотадањих либералних судија, који нису били независни, него које је могао министар да премешта и да кажњава.

За тим дошла је апсолутна независност судска, по којој судија није одговарао никоме, по којој министар није могао да га казни, и шта је било у практици? После осам година живота тога закона долази промена Устава. И у уставотворном одбору били су г. Авакумовић и Рибарац и они су одсудно захтевали да се суспендује судска, независност по којој министар није имао права да казни судије па су тражили да се и такве судије пречисте. Дакле и те тако апсолутно независне судије нису биле добре. Свакојако нити је добро било оно од 1880 год. када је могао министар да ради са судијама шта хоће; да их кажњава, премешта и пензионише, што је и народ осудно општом жељом, одобривши кредит да се судство пречисти. Али исто тако и ово стање од 1880—1890 није добро, јер се опет појављује потреба, да се судство пречисти за то, што у њему има људи који не врше савесно свој посао.

Ограничити или поништити судску независност, било би непаметно, што је Уставом гарантована, а друго што је судска независност у начелу као добра призната. И кад се признаје, да правда треба да се изриче савесно а међутим у нашем судству постоји и неваљалства, онда морамо тражити начин како да се несавесност сузбије.

Нека господа говорници веле: касација има права да кажњава судије. То је истина господо, али треба имати на уму и то да је касација и до сада имала то право, па је ли употребила то своје право у корист правде?

Ја нећу да наводим многе примере, јер би ме то одвело далеко; и довољно је да наведем један пример те касационе контроле, па ће се видети колика је и каква је та контрола. За време савезне владе, била је оптужена гомила чиновника и касација све их је ослободила као невине и ако је међу њима било и таквих, који би требали да буду осуђени на цео век. Касација их пушта као невине. Ја нећу да се упуштам у реферисање таких примера али слободно могу рећи: да има много и много примера, који не би дали лепу слику наших судова. Но, на савесност судије и не може да се постави контрола. Али марљиво и тачно вршење послова то и може и треба да се тражи. Нећемо ми поставити контролу на савесност њихову, нека они изричу правду како је они налазе по своме схватању. Али треба тражити, да судија врши тачно свој посао да је уредан, и да буде одговоран.

И на тај начин шта се може друго учинити него то, да оставите министру право да он води надзор над судијама и да их може казнити кад су нетачни у вршењу своје дужности. Што се каже да се казном од месец дана, може поколебати карактер и сломити самосталност судије, ја држим да то није истина. Истина ја ћу признати, да се једном оваком одредбом неће проширити независност судска али свакојако држим неће се и смањити и да нема опасности за изрицање правде, ако се усвоји така одредба, да један судија буде кажњен ако не долази на дужност и не врши посао. У практици се показало да је таква одредба нужна и да се мора унети у закон, јер независност судска није оправдала оно што је народ од ње очекивао.

Из наведених разлога ја нисам ни најмање противан измени, која се предлаже, а исто тако сматрам да је и одборско мишљење неправилно. Као што рекох признајем да ова мера не иде у прилог судској независности, али постоји потреба, да се така мера усвоји, да се исправи зло, које постоји и да после опет не буду новине као што је вечито било, дакле ја предложене измене и допуне у предлогу у начелу примам, а кад се пређе на специјални претрес, онда ћу опет тражити реч, где будем имао шта да приметим.

Драгиша Станојевић — Ја бих имао да приметим на једно питање, које се јуче потргло овде у Скупштини узгред. Пошто је данашњи претрес продужење јучерашњих претреса ја мислим да је умесно, да се проговори која реч о томе питању, јер посланици, који говоре после других говорника, могу правити примедбе на њихове говоре. Овде се јуче потргло једно питање и остало је нерасправљено између г. Рибарца и г. известиоца. Г. Рибарац је тврдио, да ми овде имамо само о пројекту министровом да решавамо, а г. известилац тврдио је, да ми имимо само о извештају одборском да решавамо. У колико се ја сећам, то је питање не решено, а међутим г. Рибарац и г. известиоц били су одлучно један другом противни. Ја мислим да је то једно начелно питање, о коме се није изразило ни председништво ни министар правде. Дакле, ја бих претходно хтео надовезујући на јучерањи спор између г. Рибарца и г. известиоца, да наново покренем то питање, јер мислим да се могу правити примедбе на говоре, који су се случајно покренули. Ја држим да треба на чисто да се изведе питање шта је главно: мишљење одборско или пројект министров. Ја држим да ту потпуно нити је имао право г. известилац нити г. Рибарац. Као што мало пре рекох изгледа ми да је г. Рибарцу министров, пројект главна ствар, а извештај одбора као да је нешто споредно или бар г. Рибарац није јасно одредио значај и однос извештаја одборског према пројекту министровом. Међутим г. известилац рече да је пред нама главна ствар само извештај одборски. По мом мишљењу ни је један ни други немају право а ево зашто:

У чл. 77 пословника вели се: Чланови владе могу повући натраг законски предлог, док још није Скупштина коначно решила».

Дакле ако је главни извештај одборски а не пројект министров, онда ја не знам како ће министар повући натраг нешто, што није његово, и неће ли онда, и кад министар повуче свој предлог, остати пред нама извештај одборски — као «главна ствар?» И обратно, ако је «главна ствар« министров предлог, што њега не чита известилац, што се о њему не води дебата, већ се и чита одборски извештај и о њему се дебатује? Дакле нити се може рећи апсолутно да је оправдано мишљење г. Рибарчево, да је министров предлог главна ствар, нити пак да је главна ствар за нас извештај одборски, као што је г. из-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
WWW.UNILIB.RS

вестилац тврдио. Према чл. 77 пословника види се јасно да чим тргне министар пројект законски пада и извештај одборски. Свршује се цела ствар и извештај одборски нема више никакве вредности. Министров предлог дух је, који оживљава одборски извештај. Чим нестане тог духа, нестаје извештаја. Ни једно ни друго није искључива «главна ствар» него како кад. При дебати, главно је извештај; при повлачењу предлога, главно је министров пројект. Скупштина може усвојити или предлог министров, или одборски извештај или најпосле нешто из једног, нешто из другог. Но чим министар, према чл. 77 пословника тргне натраг свој предлог, пада и предлог и извештај. Ја сам овим хтео да утврдим не шта је *«главни»* већ *правни однос* између пројекта и извештаја. Дакле, нити је имао апсолутно право г. извеотилац, нити г. Рибарац. — Толико о томе питању, а сад прелазим по саму ствар. —

Г- Рибарац чудио се јуче куражи г. министра, како је, вели, могао он да изађе са оваком изменом и допуном пред Скупштину, и по његовом се мишљењу сасвим или у главнијим случајима потире судска независност. Дакле чуди се тој куражи. Ја могу приметити г. Рибарцу да изгледа да није имао довољно обзира на досадашње стање судских послова у Србији. Кад би он то већма узео у обзир, онда се не би чудио г. министру, како је он имао куражи да поднесе овако ограничење судске независности. У народу се дигла повика на данашње судије; напај долази из народа, туже се посланици из већине, а може бити и из мањине. С обзиром на примедбе јучерање г. министра, да треба мерити речи које изговарамо у Скупштини овом приликом, јер те речи могу одјекнути и ван Србије и довести у незгодан положај наше судство, ја ћу се у томе умерити; али свакако народ је незадовољан, не са судовима, него са личностима, које деле правду данас у Србији. Та је повика тако велика, да се може врло лако објаснити кураж министрова, да гледа како ће једним извесним злоупотребама стати на пут; дакле тај његов покушај сасвим је објашњив и оправдан. Шта више, ја бих се чудио кад се министар не би одазвао гласу народном, и то би управ била кураж од његове стране.

Као члан одбора, ја сам потписан на извештају одборском, који мере, предложене од министра, одбацује. То значи да ја не мислим да се тим мерама могу спречити она зла, која министар жели да спречи. Лек, који прописује министар, не лечи болести, бар по моме мишљењу не.

Ја не мислим да ће се на овај начин постићи оно што народ жели, а то је, да су у судовима људи потпуно савесни, потпуно способни и поштени, а нарочито неприступни новцу. Ја држим да су ове мере сувише слабе; и ако сам се потписао на овај извештај, то није за то, што се чудим куражи министровој и што налазим, да не треба тражити лека, него с тога што мислим да овај лек не лечи ништа. Ја сам нарочито противан ономе леку, који се састоји у томе да министар може дисциплинарно да казни судију, како је он тражио најпре тромесечном платом а после пристао на једномесечну; ја мислим, дакле, да то није пут и начин којим се може успешно стати на пут ономе злу о коме се овде говори.

Мало пре, г. Риста Поповић, изнео је историју наше судске независности, и он је лепо казао, откуда и како је она почела. До год. 1881 министар је могао да поступа са једним судијом као и са сваким полициским чиновником; могао је да га поставља и премешта не обзирући се на његове квалификације. Те је било додијало народу, то се сматрало као сасвим противно судској независности; и глас целокупног народа био је да та система престане. Из те крајности пало се сад у другу, и на један пут појављује се сад независност, али не независност судска, него независност судија; а та је у томе да су судије постали не само независни него и неодговорни, и у место да се постигне независност судија, управо мање или више она је донела неодговорност оних људи, који врше правду, а независност у суђењу колико је том приликом добила, толико је и изгубила. Полазећи из те крајности, да судија као личност треба. да је од свију утицаја власти осигуран, да му министар не може ништа, да га он не може судити ни осудити, изашло је на крају рачуна то, да је судија постао не само независан него и неодговоран, и у колико је постао неодговорнији у толикој и у истој мери судска независност постала је зависнија и гора. Шта се хоће сад? Ако се да министру право да може казнити судију једномесечном платом. онда се ми враћамо у првашње стање, ако не у свему, а оно у многом. Ми се на ту систему не можемо враћати, јер ако пођемо тим путем, ми знамо шта нас чека. Ово што се сад предлаже био би први корак на путу к старој системи, а за тим првим кораком, могао би доћи други и трећи.

Ја сам одсудно противан, да се дисциплинарна казна даје министру, као што се овде овим предлогом тражи, јер свакојако може један министар да казни добра човека. И ту је опасност, што могу истински поштени људи и независне судије да страдају, како је кад министру воља. Ја сам одсудно противан, да се то право даде министру. Ако треба јаче дисциплине, нека њу врши касација. Министар је данас имао одрешене руке. Могао је, кад год је хтео, да трага, и да оптужује поједине судије касацији Министар је врло мало чинио употребу од тог свог права, јер незгодан је то положај да министар игра ту улогу. Ја држим, и кад би ми дали министру дисциплинарну власт над судијама, он би се сам устручавао, да то право у пуној мери употреби. Дигла би се грдна повика на њега; рекло би се, како радикали поништавају судску независност, и министар би се јамачно зауставио на пола пута.

Он сам признаје да му је мрско било, да поједине судије оптужује код касације. Њему ће још мрскије бити да их *сам тужи и сам суди*. Он ће сам ратосиљати права, које сад троши.

Ја дакле никако не могу бити за то, да се министру да ова власт, и зато сам се потписао на извештај одборски.

Г. министар тражио је даље још и то, да касација суди по увиђању и познавању ствари, а не по доказима из кривичног поступка, а то ће рећи, да касација суди судије поротски.

Кад би у казненом закону биле озбиљне казне за судије ја бих био за то. Ја сам у начелу за то, да касација суди судије поротски, нарочито оне који примају мито. Ово примање мито не бива само код нас, него то бива у свима другим земљама, нити је то само наша друштвена мана. Само биће да смо ми у опште на т. зв. Оријенту, т. ј. почев од Пеште па до Цариграда, покваренији у том (а можда и у многом другом) погледу од запада, о којем једнако тврдимо да је труо и покварен. Ја то знам, јер сам 17 година живео на западу.... Ја сам се разговарао са судијама и председницима судова, и они тврде, да је мито и подмићивање врло тешко доказати, и сумњају да је за последњих двадесет година, и један једини судија био осуђен за примање мита, и ако се мито прима лево и десно. И за то што држим да примање мита није лако доказати по обичним доказима из кривичног поступка, зато и мислим, да касација у овом случају треба да суди поротски.

Ја дакле, у начелу немам ништа против тога, што министар тражи, да касација суди поротски. А што се ја на то нисам потписао, то је за то, што налазим да су казне сувише слабе, управ тако слабе, да готово никакве вајде неће бити судила касација поротски или не, јер у оба случаја излази мање више, на крају рачуна, релативно некажњивост. И ако би се увело, да касација ово суди поротски, онда треба пооштрити те казне; јер ево шта стоји у казненом закону: у §-у 105 стоји: чиновник, који узме поклон, да се казни у новцу до 100 талира, а то је 500 динара. Дакле, он може бити кажњен и са 10 динара за примање поклона. То је илузорна казна или, ако се затвором казни, он може бити осуђен и на 5 дана затвора, а то није опет никаква казна. У §-у 106 стоји, да се може казнити до 5 год. затвора чиновник, који прими мито. Кад се не каже минимум, он може бити осуђен и на месец дана. То није такође никаква казна. Но не само то, него ако му се признаду олакшане околности, касација може да га осуди и на лишење звања. Лишење звања у нашим приликама није управ никаква казна. Зашто? За то

што не судија, који је примио мито, и упропастио можда једну породицу (мени су такве судије смакле 7.000 дуката), можда после 2—3 месеца, додворити се каквом министру, бити препоручен од каквог кума или пријатеља, и опет добити службу — постати можда члан полиције у престоници, или секретар министарства полиције.

§ 107 доноси озбиљније казне за судију, који прима мито, али имајте ово на уму, овај § односи се само на суђење каквог злочина, или преступа, а никако и на цивилне спорове. Кад, дакле, подмићени судија, судећи криво, прода човеку бакрач и вола, њиву и кућу, и доведе га, њега и његову породицу, до просјачког штапа, он се опак не суди по овом параграфу.

Осим тога, баш и по § 107, судија се казни само господском казном заточења а не робијом, јер противно чл. 7 Устава, који вели: да су сви Срби пред законом једнаки, чиновници (и „одличнији“ грађани) по нашем казненом законику не казне се робијом (бар не по правилу и обичају). И према свему томе ове казне нису озбиљне. Ако се хоће да заведе поротско суђење за касацију, односно бесавесних и подмитљивих судија, поротско, нарочито с погледом на тешкоће при доказивању листа, ако се отуд следује побољшање правосуђа онда треба узаконити и озбиљније и строжије казне иначе, — тешко да буде тог жељеног побољшања. И онда бих могао и ја да се потпишем на оно, што тражи министар. Нисам се пак потписао за то, што налазим да ови лекови, по овом предлогу не могу скоро ништа учинити, и њиме се неће постићи оно, што се жели и што се очекује. Биће само повике на радикале, како ниште судску независност. Ето, то ће се постићи а ја то нећу. Ја сам дакле, са свим противан томе, да министар може казнити судију, и не мислим, да ће се моћи постићи оно, што г. министар жели овим поротским суђењем у касацији, ако не буду казне озбиљне и строге. Осим тога, морале би се ту узаконити и неке друге мере, али о њима овде није реч.

С тога се дакле нисам потписао, и то је што сам имао да кажем.

Стојан Рибарац — Крај свега мога поштовања према научности Др. Драгише Станојевића, мени је жао што морам на изјавим, како ме је изненадно оскудицом правних разлога, оскудицом одређеног правца, у оцени питања, које заним Скупштину.

Г. Др. Драгиша казао је, — и то ми је дало право на лично обавештење да ни ја ни г. известилац нисмо имали право у овом формалном питању. Мени се чини да није ништа лакше, него казати: немаш право ти, а немаш право ни ти, а не казати, ко је имао право.

Међутим ја имам право да кажем, да данас пред Скупштином стоји министров предлог, јер кад г. министар није пристао на извештај одборски, онда мора бити речи о министровом предлогу. Друга ствар, коју ми је замерио г. доктор, то је оно моје чуђење, да је г. министар има куражи да поднесе овакав предлог, и хоће да побије тиме, што се народ тужи на данашње судове.

Ја сам јуче казао да у колико стоји повика на судове, у толико опет постоји стара вера српског народа која каже: „Бог на суд“. И та вера не може да се ослаби ексцесима појединих људи или судија, који чине злоупотребу, јер ће таквих појединих људи бити док је света и века. У осталом, господо, изгледа чудно да г. доктор, који ми замера, што сам, казао да је г. министар имао куражи да овај предлог поднесе, потписује извештај одборски против овог предлога, а међутим каже да је овај предлог слаб лек против овог зла, с тога, што се не тражи већа и строга казна. Ако је мислио да је то слаб лек, онда каква може бити доследност његова у томе, да л он и овде не држи да судију треба огласити за хајдука. Ја мислим, да дух новог времена осуђује строге казне за дела којима се чине зла друштву. Према томе не треба ни у колико обратити пажњу на говор г. доктора, који каже да су ове казне благе и слабе, јер то није пут да се лечи ово зло.

Драгиша Станојевић — Господин Рибарац има обичај, кад устане да даје сведоџбе о томе, како ко зна да мисли и колико зна да мисли правнички, и колико се ко разуме у правничким питањима и да ли се ко разуме у њима или не. Ту пре неки дан он је изволео г. Мостићу дати уверење да код г. Мостића постоји правнички дефицит. Сад опет излази те прича како се зачудио што ја, по његовом мишљењу, не разумем неке ствари. (Жагор). Он би могао да говори о стварима али да не даје ни Петру ни Павлу уверења о неким дефицитима. Ја мислим да он није надлежан, а друго да није ни способан да то оцењује (Жагор).

Милан Мостић — Ја молим за реч ради личног обавештења, јер ми је овде поменуто име и придат ми је један епитет, због чега мислим да као посланик имам права на лично обавештење.

Потпредседник — Кад тражи посланик да објасни свој говор или навод другог посланика онда му се даје реч ради личног обавештења. Међутим у овој седници ви нисте ништа говорили и немате ни о чему да се обавештавате.

Милан Мостић — Поменуто је моје име и казато нешто што не вређа, те зато молим да ми се дозволи реч.

Потпредседник — Јели војна Скупштина да г. Мостић говори? (Јесте)

Молим г. говорника да има у виду чл. 83 пословника, те да буде што краћи.

Милан Мостић — Ја нисам био овде кад је поштовани колега Рибарац употребио овакав израз против мене и налазим да је од њега не достојно што ме је нападао у моме одсуству, а још је не достојније од господина било то што се у дебати служи таким изразима, јер кад би се и ја хтео таквим изразом послужити, ја бих таком човеку, који се таким изразом служи, казао да је код њега дефицит васпитања и понашања, и дефицит поимања своје посланичке дужности.

Ст. Рибарац — Молим само за две речи, да одбијем недостојно подметање г. Мостића, и да се позовем на Скупштину, и на јавно мишљење да оцене, ко је достојнији у понашању: ја или он. У осталом нећу да износим на пазар своје васпитање, али могу с поносом да кажем да је оно одличније од васпитања, које г. Мостић има (Жагор).

Известилац Сима Костић Као известилац, сматрам за дужност, господо, да изведем из погрешке тумачење поштованог посланика Драгише Станојевића, јер из мога говора, ни из говора г. Рибарца није изишло питање о коме би Скупштина требала до донесе каково решење, пошто сам ја из говора г. Авакумовића извео ту скромну примедбу, што је он можда нехотице казао: да се овај *прочитани* пројекат одбаци. Ја сам ту његову примедбу хтео да исправим тиме, што сам казао да сам прочитао пројекат онако како га је одбор усвојио да треба да буде, а не онако како га је поднео министар правде. То је сва примедба била. После те примедбе изјавио је г. Рибарац као да ја мојим говором идем на то да спречим Скупштину, да не говори у начелу о овоме предлогу Ја мислим, господо, да по пословнику не може ни један предлог да се претреса пре него што се у начелу не реши. И јуче је била дебата само у начелу; дакле не постоји неспоразум нити каково ново питање, о коме би Скупштина имала да решава.

Што се тиче самога овог пројекта, који је министар поднео и о коме се води дебата у начелу, ја бих имао да кажем ово. Сва господа говорници који су говорили у одбрану пројекта; наводе као побуде то што би требало да судије не остану не кажњене за немарно вршење дужности и т. д.

Ја мислим, господо, да нема ниједнога у овоме дому, који би могао на то помислити и да каже да таке судије остану не кажњене. А што је најглавније многи су још тако далеко ишли и мислим да до сада није било за судије казне за овакове кривице. Све ове казне, које су прописане у 38 члану пројекта, министар правде тражи, да се право кажњења пренесе на њега, док је до сада он имао само право оптужбе па да видимо какве су природе ове кривице, за које мини-

www.ustavni.sr

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

стар налази да у интересу бољега рада у судовима треба да му се уступи ово право кажњења. Ево шта каже: „за немарно вршење дужности и недостојно понашање у служби и т. д.“ Дакле само за ово он хоће да казни. Кривице ове, господо, таквога су рода, да заиста, ако хоћемо да тежимо томе даказнимо ове кривице и да примена ове казне заиста буде правична ја вам кажем да би праведније било, да се то право даје онима, који непосредно врше надзор над судијама. Јер кад судија не долази на дужност или се неуљудно понаша, онда ко ће пре за то да дозна; да ли министар или његов претпостављени председник. На сваки начин, на првом месту, стоји одговоран и пред судом и пред министром председник суда као највиши старешина у томе суду, и кад он има око себе такве судије, који сматрају да се судска независност састоји у томе да они долазе на дужност кад хоће и да раде кад хоће, да узму предмет па да га метну преда се па да се само шетају по канцеларији, или да бекријају и да се ваљају по сокаку пијани, онда, господо кажем, да ако по несрећи има таквих судија који овако раде онда је то жалосно. Дакле кад председник суда има по кога таквог судију уза се, онда чим он то примети, треба да сматра за своју колегијалну дужност, да таквога судију прво лепим речима опомене, па после да га казни укором па ако и ово не помогне, нека начини онтужбу и нека га онтужи касационом суду а то ће бити праведна онтужба разуме се да прибере о свему доказе како он не долази уредно на дужност и т. д.; и онда касациони суд има права да буде према таквоме судији строг.

Али господо, никако не могу стати на то земљиште, да дозволим да за овакве кривице буде надлежан министар правде. Господо, министар правде то је политичка личност, он је често преставник политичке партије. И господо, ма колико ми веровали у поштен рад и у савесност министра правде ипак замишљам, да се овде прави закон за дуже времена и могу се међутим прилике, назори и лица променути и онда кажем: можемо ми, баш који сад мислимо да би требало и овако једну благу меру усвојити, можемо ми баш сами бити ти, који ће рећи: међер ми не знадосмо шта оно одобрисмо министру правде. Према томе мислим, да ова мера коју прописује чл. 38 и којом мисли г. министар да би могао укротити неваљале судије не треба да се усвоји. Ја мислим да ово није никаква мера, којом он мисли да постигне ову циљ, јер ће он прво морати да се ослања на председнике, те да од њих тражи извештаје и тек по њиховој представки изриче казну.

И господо, кад се овим не постизава оно што је г. министар правде хтео да постигне, и кад би боље било да остане да касациони суд суди, јер се на њега неће имати права ни судија да жали да га је осудио из партијске мрзости, или за хатар министру — према томе ја опет излазим пред Скупштину и кажем да ћу гласати за пројект са изменама, које је одбор учинио, за пројект, дакле одборов.

Министар правде Мика Кр. Ђорђевић — Господо посланици! Други је дан како се води начелна дебата о изменама и допунама у закону о судијама, које сам имао част да поднесем Народном Представништву на одобрење. Водити тако дугу и тако бурну начелну дебату о једној ствари, која кад се само мало изближе оцени, по својој садржини и не може бити предмет начелне дебате, изгледа ми, да се најблаже изразим, више него чудно. Пројекат закона о судијама, који вам је у рукама, садржи у себи свега двадесет и један члан, од којих цигло два могу бити предмет дискусије, а сви остали чланови узети су из Устава, и они нити могу нити смеју бити предмет ни специјалне а камо ли начелне дебате, — него се морају примити такви какви су. Кад ствар дакле тако стоји, и када у начелној дебати прву реч узима поштовани посланик господин Авакумовић, шеф опозиције, човек који по својој прошлости, имену и занимању заузима угледно место у нашем друштву, — то се онда и нехотице намеће питање: да ли је могуће да то господин Авакумовић није знао, да он то није видео — није прочитао? Ја немам куражи да тврдим ни једно ни друго, јер ако бих тврдио да то господин Авакумовић није знао или није прочитао, огрешио бих се о његово име које ужива у правној литератури. Питаћете: па шта је онда узрок да г. Авакумовић започиње тако дугу и бурну начелну дебату, кад је њему то све добро познато било као и мени? Остављам да сами на то питање одговорите, а ја ћу преко њега да пређем са ћутањем. Г. Авакумовић и његови другови нису имали права да своју тешку Крупову батерију некорисних разлога уводе у борбу при начелној дебати. Томе је било места при специјалној дебати, — тамо код оних чланова, који њима изгледају тако смртоносни за независност судску. Радећи тако уштедили би себи труда да не морају говорити двапут о једној ствари, а Народном Представништву време, које је и сувише скупо. Но кад они то нису учинили него изазивају борбу пре времена, то ја исту примам и потрудићу се у колико ми слабе силе допуштају, да неправедно управљене нападе одбијем.

Господо посланици! У првом реду сматрам да ми је дужност да Народном Представништву покажем узроке, који су изазвали ове измене и допуне у закону о судијама; па ћу се тек онда вратити на разлоге, који су изнети противу овога предлога и доказати у колико су они основани.

Као што је познато до 1881 године ми нисмо имали специјалан закон о судијама. Имали смо закон о устројству трговачког суда од 1859 године, и закон о устројству окружних апелационог и касационог суда од 1865 године. Тек 9 фебруара 1881 године ми смо добили специјалан закон о судијама, којим је уједно проклamована и независност судска. Тај закон о независности судској, усљед новог Устава, претрпео је неке измене, нарочито у погледу избора и квалификација судија. Одазивајући се наредби тач. VII. члана 203 Устава, која гласи: „сви закони биће прегледани и доведени у сагласност с овим Уставом“, — ја сам дужан био да ове измене и допуне поднесем Народној Скупштини; другим речима, да оне одредбе из Устава пренесем у закон о судијама где им је место а старе као противне Уставу, из закона избацим. Но сем ових измена, које сам по Уставу морао да поднесем, у предлогу моме има још неких нових допуна. Дужност ми је тако исто да вам кажем шта ме је руководило да њих предложим. Још у првим данима, када је проклamована независност судска, приметило се погрешно разумевање судске независности; држало се на име: да је независан судија у исто време и не одговоран Ви ћете се сетити како је још пре толико година и сама штампа свој глас подизала противу таквог хрђавог тумачења независности судске. За ово кратко време, од када сам примио управу поверенога ми министарства, приметио сам да та болка, тако да је назовем, с дана у дан узима све јачег маха; да је нестало оне нужне марљивости и озбиљности у раду, и место примерног реда у вршењу судских послова да је настала ничим неоправдана лабавост. Осем тога често сам могао чути и жалбе противу овога или онога судије, као и то, да је свему томе узрок независност судска и да је за то треба укинути. Позван дужношћу да водим бригу о правосуђу, природно је да пред таким фактима нисам могао очи да затворим. Морао сам дакле мислити: којим путем и на који би се начин могло најлакше томе на пут стати. У колико ми је у власти било, трудио сам се да расписима сузбијем погрешно разумевање независности судске, и да чиновнике упутим на рад и ред; но како су расписи само лични упути министара, без последица извођења контроле ако се право на то не ујамчи самим законом, то је врло природно што сам се потрудио да судској независности нађем јачег јемства на други начин. Уверен дакле да ће овакво стање судске независности, ако и даље остане без поправке, уродити врло хрђавим плодом, и по интересе државне и по судску независност, која треба да нам је свима мила.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

Одговорни уредник **Ранко Петровић**

Штампа крал. српске државне штампарије